

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В АСПЕКТІ РЕФЛЕКСИВНОГО ПІДХОДУ

У статті вивчається явище рефлексії та аналізуються різноманітні підходи до його опису. Розглядається формування рефлексії в майбутніх учителів англійської мови у процесі формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в говорінні. Виділяються три блоки вмій рефлексії: загальні вміння рефлексії, вміння рефлексії процесу вивчення іноземної мови, вміння педагогічної рефлексії. Деталізуються вміння рефлексії у професійно орієнтованому діалогічному та монологічному мовленні. Узагальнюються критерії оцінювання сформованості рефлексивного мислення вчителя англійської мови.

Ключові слова: професійно орієнтована компетентність в англомовному говорінні, майбутні вчителі англійської мови, загальні вміння рефлексії, вміння рефлексії процесу вивчення іноземної мови, вміння педагогічної рефлексії, оцінювання розвитку рефлексивних умінь.

Сьогодні рефлексія вважається основою професійного розвитку, корекції та оцінювання рівня професійної компетентності вчителя. Вона виконує роль регулятора професійної діяльності педагога, оскільки вивільняє його свідомість під час виконання вже відпрацьованих операцій у стандартних ситуаціях спілкування іноземною мовою (ІМ) та стандартних професійних ситуаціях в цілому, та, зокрема, професійно-педагогічному спілкуванні. Існують думки, що невідрефлексована практика є безкорисною та призводить не до професійного розвитку й удосконалення, а, цілком навпаки, до професійної стагнації. Рефлексія є важливою в процесі керування взаємодії учителя з учнями /колегами, коли вчитель намагається адекватно розуміти та цілеспрямовано регулювати думки, почуття та вчинки людей, з якими він спілкується. Вона виявляється в процесі планування власної та колективної діяльності під час розроблення мети та стратегій їх досягнення з урахуванням можливих факторів, що можуть впливати на успішність чи неуспішність перебігу цієї діяльності.

Цілями нашої статті є: 1) дослідити явище рефлексії як елементу професійної діяльності вчителя іноземної мови; 2) описати блоки вмій рефлексії; 3) розглянути питання формування рефлексії в майбутніх учителів англійської мови в процесі формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в говорінні; 4) співвіднести етапи професійної діяльності вчителя іноземної мови та предмети рефлексії; 5) деталізувати вміння рефлексії у професійно орієнтованому діалогічному та монологічному мовленні; 6) узагальнити критерії оцінювання сформованості рефлексивного мислення вчителя іноземної мови.

Аналіз і вивчення явища рефлексії, його суті, основних механізмів і вмій, на наш погляд, дозволить встановити основні поняття, що складатимуть не лише педагогічні та методичні, але й певні психологічні засади формування у майбутніх учителів англійської мови (АМ) компетентності в англомовному професійно орієнтованому говорінні та, відповідно, становитимуть підґрунтя для створення відповідної моделі. Причому необхідно вивчити питання рефлексії в двох її проявах: рефлексії як теоретичний зміст – поняття механізму цього явища та його вмій, а також рефлексії як невід'ємного компоненту діяльності вчителя АМ та, відповідно, змісту навчання, тобто мети та засобу процесу професійно орієнтованої підготовки майбутнього вчителя АМ у ВНЗ.

Науковці, які розробляли теорію та практику підготовки майбутніх учителів, вважають, що навчання, побудоване на засадах рефлексивного підходу, спроможне подолати розбіжність між теоретичною підготовкою, яку отримують майбутні вчителі у ВНЗ, та практичною діяльністю педагога в школі [3; 5; 6; 7; 11; 12; 16; 17; 20].

Поняття рефлексії ототожнюється науковцями в основному із необхідністю індивідуума зосередитися на своїх думках, абстрагуючись від усього, що знаходиться поза його межами [6].

Під рефлексією розуміють: 1) категорію, що відкрита для найрізноманітніших інтерпретацій, причому кожна може мати свій смисл і сферу застосування; 2) механізм організації творчого мислення та саморозвитку особистості, причому він охоплює дві моделі – модель власне рефлексії та модель розуміння; 3) роздуми про мислення. Оскільки мислення завжди залучене до контексту людського спілкування, то воно діє і в мережі соціокультурних зв'язків, у певній історичній ситуації; 4) відображення дії; 5) необхідний компонент будь-якого розвитку [7].

Отже, можна констатувати, що під рефлексією науковці розуміють систематичний самоаналіз і самоспостереження практичної професійної діяльності вчителя з метою її поглибленого розуміння, розуміння власних вчинків і почуттів та подальшого самовдосконалення [1, с. 270; 19], з одного боку, та аналіз практичної діяльності інших суб'єктів навчального процесу, тобто інших студентів, викладачів, учителів, учнів, з метою не лише пізнання та розуміння інших, але й усвідомлення особистістю, як її сприймають партнери по спілкуванню, для переосмислення власних уявлень про інших суб'єктів професійної діяльності [1, с. 270; 3, с. 72].

О. М. Соловова, досліджуючи проблему підготовки та перепідготовки вчителя ІМ у межах рефлексивно-інтегративного підходу, розглядає рефлексію як вихідний пункт, засіб і процес моделювання власного та чужого ставлення, знання, незнання, дій щодо об'єкта дослідження [11, с. 122]. Дослідниця наголошує, що положеннями рефлексивного підходу є відкритість і неоднозначність розуміння позицій того, хто аналізує, та того, чії дії аналізуються. Тобто суть рефлексії полягає у визначенні різних боків розуміння певної ситуації, при цьому, як зауважує авторка, у кожного з учасників це бачення може бути різним. У конструюванні розуміння власного бачення, власного знання й незнання, а також бачення / знання і незнання інших учасників дискусії і полягає суть та проектувальна специфіка рефлексії [11, с. 121].

О. М. Соловова зауважує, що здатність учителя до рефлексії нерозривно пов'язана із формуванням усього комплексу професійних умінь [11], серед яких дослідниця виділяє вміння: 1) власне комунікативні та професійно-комунікативні; 2) аналітичні; 3) планування (процесу навчання і перспектив свого професійного зростання); 4) організаційні; 5) забезпечувати контроль й оцінювання як дій учнів, так і власних; 6) готовність до постійного професійного розвитку [11, с. 109].

Очевидно, що вміння рефлексії повинні використовуватися під час підготовки спеціалістів будь-якого профілю. Коли йдеться про вчителя ІМ, ми маємо розглянути особливий вид рефлексії – педагогічну рефлексію. Так, наголошує Н. В. Язикова, рефлексивний характер діяльності педагога найяскравіше виявляється у діяльності вчителя ІМ, оскільки процес навчання ІМ головним чином відбувається в процесі міжособистісного спілкування, і, таким чином, учитель ІМ повинен не лише добре знати ІМ та володіти нею, але й бути здатним прогнозувати можливі труднощі, які виникають в учнів під час її засвоєння [14, с. 12].

Отже, йдеться про педагогічну рефлексію – рефлексію, яка сприяє вихованню, навчанню, розвитку особистості, це здатність педагога до рефлексивності та здійснення рефлексії, а також осмислене виховання рефлексивного мислення в учнів, це вміння на основі рефлексивних знань керувати процесом формування рефлексивної особистості за допомогою спеціальних засобів, методів, прийомів, підходів [7; 14].

Під рефлексивними вміннями розуміють сукупність усвідомлених, цілеспрямованих дій – мисленнєвих операцій, засвоєних студентом / педагогом способів виконання рефлексивної діяльності на основі знань про сутність самої рефлексії, засоби та способи її здійснення, що допомагають студентові / педагогу здійснювати аналіз власної діяльності, діяльності колег і студентів; виділяти для педагогічного аналізу головні ланки, аналізувати труднощі, що виникають у процесі професійної діяльності. Розвиток рефлексивних умінь – це, по суті, процес усвідомлення засобів і способів виконання дій, обумовлених метою, що сприяє засвоєнню правил і процедур роботи з формування та розвитку педагогічної рефлексії [2, с. 14; 7; 14].

Виходячи з мети нашого дослідження, необхідно, з одного боку, встановити вміння педагогічної рефлексії, а з іншого – рефлексії досвіду вивчення ІМ. На основі переліку рефлексивних умінь, які описані в науковій літературі, їх можна розподілити на три блоки. До першого блоку належатимуть загальні вміння рефлексії, до другого – процесу вивчення ІМ, а до третього – вміння педагогічної рефлексії [2; 4; 5; 8; 15].

Таким чином, до рефлексивних належать вміння: 1) контролювати свої дії / вчинки; 2) контролювати логіку розгортання своєї думки або судження; 3) встановлювати послідовність етапів пізнавальної діяльності, її рівнів та ієрархію, керуючись результатами аналізу своєї колишньої діяльності за допомогою пошуку її основ, першопричин, цілей, смислу та змісту; 4) вміння бачити в уже відомому невідоме, в очевидному – неочевидне, у звичному – незвичне, тобто вміння помічати протиріччя, які і стають мотивом розвитку роздумів; 5) вміння застосовувати діалектичний підхід до аналізу ситуації, що склалася; 6) вміння модифікувати пояснення про об'єкт спостереження чи явище, що аналізується, відповідно до цілей та умов рефлексії; 7) вміння послуговуватися теоретичними методами пізнання з метою аналізу знання, його змісту та структурного складу [4].

До педагогічного блоку вмінь рефлексії можна віднести вміння: 1) виділяти головний аспект проблеми професійної діяльності для здійснення рефлексивних дій; 2) аналізувати труднощі, що виникають під час розв'язання професійної проблеми; 3) розв'язувати професійну проблему різноманітними способами, причому вміння генерувати декілька ідей щодо бачення тієї самої проблеми, оскільки чим більше ідей, тим легше зрозуміти суть проблеми; 4) моделювати різноманітні можливі результати рішення професійної проблеми; 5) інтуїтивно відчувати протиріччя, що можуть виникнути у процесі розв'язання професійної проблеми; 6) вибрати оптимальний спосіб і результат розв'язання

професійної проблеми, керуючись усіма за та проти; 7) своєчасно знаходити помилки, що виникають під час розв'язання професійної проблеми й усувати /виправляти їх; 8) аналізувати свої дії: а) контролювати свої дії під час розв'язання проблеми; б) після розв'язання професійної проблеми здійснюється аналіз діяльності з метою з'ясування помилок та/або невдач та їх причин; 3) проектувати, тобто спираючись на певну інформацію, вчитель узагальнює її, аналізує, синтезує і лише після цього планує майбутні дії; 9) здійснювати самоаналіз Я-концепції [14].

До рефлексивних умінь стосовно вивчення ІМ, на думку науковців і викладачів ІМ, належать уміння: 1) аналізувати власні цілі опанування ІМ, встановлювати й аналізувати потреби вивчення ІМ; 2) аналізувати й оцінювати власні навчальні досягнення, тобто рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності; 3) розуміти, помічати, аналізувати труднощі в опануванні ІМ, встановлювати їх причини; 4) аналізувати й, керуючись результатами аналізу, визначати індивідуальні стилі вивчення ІМ; 5) аналізувати власний стиль вивчення ІМ та співвідносити із стратегіями та прийомами, які використовує так званий успішний користувач ІМ (a good language learner) [21; 22]; 6) аналізувати дієвість власних прийомів і стратегій в опануванні ІМ; 7) аналізувати відповідність обраних стратегій і прийомів вивчення ІМ цілям навчання та бажаному результату та співвіднесення їх із реально досягнутим; 8) співвідносити досягнутий результат із запланованою метою; 9) встановлювати невідповідність між результатом та метою діяльності, аналізувати ситуації, що склалися, встановлювати причини та планувати дії щодо їх усунення тощо [2; 8].

Предметом рефлексії є різні етапи професійної діяльності вчителя ІМ, починаючи від планування занять та підготовки різноманітних навчальних матеріалів, проведення уроку / виступ з доповіддю, закінчуючи оцінюванням власної діяльності (досягнутих цілей, успіх / невдачу) та формулювання перспектив подальшого професійного зростання. Підсумуємо викладене у табл. 1.

Таблиця 1

Етапи професійної діяльності вчителя ІМ та предмети рефлексії

	Етап професійної діяльності	Предмет рефлексії
Орієнтування (замисел дії)	планування заняття з ІМ; конструювання та підготовка навчальних матеріалів різного виду; підготовка до виступу.	проектувальні вміння учителя ІМ.
Реалізація (виконання дії)	проведення уроку ІМ; керування навчальним процесом; атмосфера на уроці; виступ з доповіддю, презентацією тощо.	організаційно-комунікативні вміння вчителя ІМ; уміння забезпечувати контроль й оцінювання; риторичні вміння.
Оцінювання-рефлексія	спостереження за своєю діяльністю; оцінювання діяльності, досягнутих результатів; перспективи подальшого розвитку.	дослідницькі вміння вчителя ІМ; аналітичні вміння вчителя ІМ.

При цьому слід зазначити, що науковці, розробляючи можливості запровадження рефлексивного підходу до навчального процесу, розглядають рефлексію як *мету* та рефлексію як *засіб* підготовки вчителя. Так, Л. В. Гайдукова, вивчаючи проблему формування професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні (ДМ) майбутніх учителів АМ, чітко розмежовує ці два аспекти. У своїй праці дослідниця вказує, що для початкового етапу навчання у ВНЗ (I-II курси) релевантним є перший аспект. Тобто рефлексія виступає однією із цілей навчання та передбачає навчання майбутніх учителів АМ аналізувати, обговорювати, контролювати й формувати власні дії щодо навчання ДМ [5, с. 46-47]. Це пояснюється тим, що впродовж перших двох років навчання у ВНЗ професійна компетентність студентів формується за рахунок вправ, які вони виконують на заняттях з практики ІМ та аналізують, керуючись особистим досвідом, набутих у процесі навчання в школі та ВНЗ [9, с. 9]. Принагідно зауважимо, що сформульовані Л. В. Гайдуковою положення щодо професійно орієнтованої компетентності в ДМ, є релевантними і для монологічного мовлення (ММ). Спираючись на виділені авторкою вміннями, розширимо та деталізуємо їх. Для досягнення сформульованої вище мети студентам, майбутнім учителям АМ, потрібно навчитися: 1) усвідомлювати систему набутих студентами знань / уявлень / досвіду щодо вивчення та навчання ДМ і ММ з метою встановлення їх ролі та впливу на подальшу навчальну та професійну діяльність; 2) навчитися самостійно здобувати декларативні знання про ДМ і ММ як види мовленнєвої діяльності та як аспекти навчання; 3) навчитися набувати процедурні знання про ДМ і ММ як види мовленнєвої діяльності та як аспекти навчання; 4) навчитися розвивати здатність аналізувати ситуації навчання ДМ і ММ шляхом ретроспективного аналізу дій учителя, спостереження за діями викладача на заняттях з практики АМ та накопичення відповідної інформації; 5) аналізувати й оцінювати власну діяльність щодо опанування ДМ і ММ з метою виявлення труднощів і помилок та встановлення їх

причин, а також планування необхідних дій щодо їх подолання та/або усунення; б) аналізувати й оцінювати діяльність інших студентів щодо опанування ними ДМ і ММ.

Поділяючи думку Д. МакІнтаєр [18 с. 42-44], ми вважаємо, що рефлексія як засіб є доречнішою для більш просунутого рівня, тобто старших курсів навчання у ВНЗ (III-IV курсів), оскільки в цей період підготовки вчителя ІМ вивчається курс методики викладання ІМ, студенти проходять педагогічну практику в школах, та навчання ІМ повинно відбуватися з поглибленою професіоналізацією; на третьому курсі ВНЗ професійні вміння студентів розвиваються в процесі виконання вправ, самоаналізу та вивчення теоретичного курсу методики викладання ІМ у школі, а на четвертому курсі до зазначених шляхів формування професійних умінь додається педагогічна практика в школі [9, с. 9], студенти, майбутні вчителі, проводять уроки ІМ, аналізують їх, відвідують уроки інших студентів і досвідчених вчителів та здійснюють аналіз відвіданих шкільних заходів (уроків і позакласних заходів).

Постає питання про оцінювання розвитку рефлексивних умінь майбутнього вчителя АМ. Критеріями оцінювання рівня сформованості рефлексивного мислення В. К. Єлісеєв вважає логічність, зрозумілість матеріалу, що викладає / пояснює вчитель, рівень зацікавленості в ньому, впевненості під час викладання, обґрунтованість актуальності проблеми, ступінь позитивного ставлення вчителя до аудиторії; ступінь активності учнів під час уроку; емоційність викладу матеріалу, науковість і новизна матеріалу, творчий характер викладання навчальної дисципліни, ступінь осмислення актуальності знання [6]. У свою чергу, В. А. Сластьонін включає рефлексивний компонент до оцінювального критерію творчого стилю вчителя (уміння дати рефлексивну оцінку своєму психологічному стану), де основним критерієм є сформованість педагогічної рефлексії [10, с. 453-454].

Отже, можна підсумувати, що необхідним компонентом будь-якої фахової компетенції, у тому числі ПОАКГ, мають бути сформовані механізми й уміння рефлексії.

Таким чином, ми проаналізували явище рефлексії та представили різноманітні підходи до його опису. Встановили, що для вчителя іноземної мови важливим елементом професійної діяльності є розвиток так званої педагогічної рефлексії. Розглянули три блоки вмінь рефлексії: загальні вміння рефлексії, вміння рефлексії процесу вивчення ІМ, вміння педагогічної рефлексії, які мають розвиватися в майбутніх учителів ІМ у процесі навчання у ВНЗ. Деталізували вміння рефлексії у професійно орієнтованому діалогічному та монологічному мовленні. Узагальнили критерії оцінювання сформованості рефлексивного мислення педагога.

Перспективами подальших досліджень ми вважаємо розгляд ролі проблемних ситуацій і завдань для розвитку перерахованих вище груп умінь рефлексії, визначення місця рефлексії у структурі самої ПОАКГ майбутніх учителів, а також під час розроблення теоретичних засад й укладання відповідних професійно орієнтованих завдань і вправ.

Використані джерела

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Изд-во ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Артюшина Л. А. Дидактические средства включения рефлексивных умений школьников в содержание образования : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Л. А. Артюшина. – Н.Новгород, 2008. – 24 с.
3. Бігич О. Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи : [монографія] / О. Б. Бігич. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2004. – 27 с.
4. Важеевская Н. Е. Рефлексия как элемент содержания образования / Н. Е. Важеевская // Наука и школа. – 2000. – № 6. – С. 23–27.
5. Гайдукова Л. В. Формування професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні у майбутніх учителів англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. В. Гайдукова. – К., 2008. – 342 с.
6. Елисеєв В. К. Становление и развитие рефлексивной культуры учителя как субъекта педагогической деятельности: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / В. К. Елисеєв. – М., 2005. – 460 с.
7. Князева В. В. Рефлексия и рефлексивные методы / В. В. Князева // Вестник ОГПУ : Оренбург : изд-во ОГПУ, 2002. – С. 213–231.
8. Коряковцева Н. Ф. Теоретические основы организации изучения иностранного языка учащимся на базе развития продуктивной учебной деятельности (общеобразовательная школа): дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Н. Ф. Коряковцева. – М., 2003. – 426 с.
9. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін. – К. : КДЛУ та ін., 2001. – 245 с.
10. Сластенин В. А. Педагогика / В. А. Сластенин. – М. : Издательский Дом Магистр – Пресс, 2000. – 488 с.
11. Соловова Е. Н. Методическая подготовка и переподготовка учителя иностранного языка : интегративно-рефлексивный подход : [монография] / Е. Н. Соловова. – М. : ГЛОССА-ПРЕСС, 2004. – 336 с.
12. Стеценко И. А. Развитие педагогической рефлексии в профессиональной подготовке учителя в условиях усвоения опыта педагогической деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / И. А. Стеценко. – Таганрог, 1998. – 228 с.

13. Щукина Э. И. Коммуникативные упражнения в видеозаписи для обучения устной диалогической речи студентов архитектурной специальности (на втором этапе обучения английскому языку) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. – К., 1991. – 299 с.
14. Языкова Н. В. Цели и содержание методической подготовки студентов педагогических факультетов иностранных языков / Н. В. Языкова // Иностранные языки в школе. – 1995. – № 1. – С. 57–61.
15. Яковлева Е. А. Развитие педагогической рефлексии будущих преподавателей колледжа в процессе профессиональной подготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Е. А. Яковлева. – УФА, 2005. – 205 с.
16. Calderhead J. Issues in reflective teaching / J. Calderhead, P. Gates // Conceptualizing Reflection in Teacher Development. – L. and N. Y. : Routledge Falmer, 2004. – P. 1–8.
17. Macaro E. Learning strategies in foreign and second language classrooms / Ernesto Macaro. – L., N.Y. : CONTINUUM, 2001. – 282 p.
18. MacIntyre P. D. How does Anxiety Effects Second Language Learning? : A Reply to Sparks and Ganshow / Peter D. MacIntyre // Modern Language Journal. – 1995. – № 79 (1). – P. 90–99.
19. Matthews D. J. Patterns of Competence in Early Adolescence : A Domain Specific Approach to Gifted Education / Dona J. Matthews. – University of Toronto, 1990. – 174 p.
20. Richards Jack C. Professional development for language teachers / J. C. Richards, T. Farrell. – Cambridge : Cambridge University Press, 2005. – 202 p.
21. Tarone E. Some thoughts of on the notion of "communication strategy" / T. Tarone // Strategies in interlanguage communication. Ed. By Faerch C. and Kasper G. – L. : Longman, 1983. – P. 61–74.
22. Tchernyche V. V. Etes vous un bon étudiant en langue étrangère ? / Valentine Tchernyche // Іноземні мови. – № 1. – 2007. – С. 60 – 61.

Черныш В. В.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ГОВОРЕНИИ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В АСПЕКТЕ РЕФЛЕКСИВНОГО ПОДХОДА

В статье изучается явление рефлексии и анализируются подходы к ее описанию. Поднимается проблема педагогической рефлексии. Рассматривается вопрос развития рефлексии у будущих учителей английского языка в процессе формирования профессионально ориентированной англоязычной компетентности в говорении. Выделяются три блока умений рефлексии: общие умения, процесса изучения иностранного языка, педагогической рефлексии. Детализируются умения рефлексии в профессионально ориентированной диалогической и монологической речи. Обобщаются критерии оценивания сформированности рефлексивного мышления.

Ключевые слова: профессионально ориентированная англоязычная компетентность в говорении, будущие учителя английского языка, педагогическая рефлексия, общие умения рефлексии, умения рефлексии процесса изучения иностранного языка, умения педагогической рефлексии, оценивание.

Chernysh V. V.

DEVELOPING PROFESSIONALLY ORIENTED COMPETENCE IN SPEAKING OF FUTURE TEACHERS OF ENGLISH IN THE CONTEXT OF REFLECTIVE APPROACH

The article deals with the problem of reflection as a phenomenon. Various approaches of its description are analyzed. Pedagogical reflection is regarded as a special kind of reflection. Teacher's ability to reflect is closely connected with developing all kinds of professional pedagogical skills, such as: communicative and professionally oriented communicative skills, analytical, skills of planning one's activities and development, organizational skills, controlling and evaluating one's own achievements, readiness to life-long professional development. Some aspects of reflection as an aspect of a foreign language teachers' professional activity are studied. The author accentuates the necessity of developing reflective skills during teaching the professionally oriented speaking to future teachers of English. Three categories of reflective skills are sorted out: general reflective skills, reflective skills for mastering a foreign language and pedagogical reflective skills which must be developed during the whole period of studying at university. The stages of foreign language teachers' professional activities are correlated with the subject of reflection itself. Reflection is considered to be the aim and means of mastering a foreign language in general and teaching a foreign language and methods of teaching to future teachers of English at university in particular. As the aim of teaching reflection presupposes mastering the skills to analyze, discuss, control and plan teacher's professional activities. Reflective skills in oral professionally oriented interaction and monologue are given in detail. Criteria for evaluation of the developed level of reflective skills are generalized.

Key words: professionally oriented competence in speaking, futures teachers of English, pedagogical reflection, general reflexive skills, reflexive skills in mastering a foreign language, skills in pedagogical reflection, evaluation.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2016